

Motion till riksdagen

1988/89:Sf328

av Karin Israelsson m.fl. (c)

Egenföretagares förtids- och delpensionsförmåner
m.m.

Förtids- och delpension

Rätt till folk- och tilläggspension i form av förtidspension kan utgå till den som är mellan 16 och 65 år om arbetsförmågan p.g.a. sjukdom eller om den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är varaktigt nedsatt med hälften.

Förtidspension kan också utgå till den som fyllt 60 år och som på grund av arbetslöshet uppburit ersättning från arbetslöshetskassa under viss tid (arbetsmarknadsmissiga grunder).

Denna möjlighet saknar egenföretagare /lantbrukare.

För en egenföretagare/lantbrukare är det i fall av total arbetsförmåga så gott som omöjligt för mannen att få hel förtidspension så länge han bor kvar på gården och hustrun har inkomst av jordbruksfastigheten. Försäkringskassans bedömning är att så länge gården brukas och hustrun har inkomst från densamma, så betraktas den inkomsten även som mannens – trots den arbetsförmåga han har. För att få hel förtidspension krävs ibland att lantbrukaren måste arrendera ut eller sälja gården eller flytta ifrån den.

I en löntagarfamilj där både man och hustru arbetar och har inkomst kan den som enligt lagen om allmän försäkring är berättigad till hel förtidspension – exempelvis mannen – erhålla sådan.

Att hustrun har kvar sin inkomst påverkar inte mannens möjligheter till pensionsförmån. Till skillnad från jordbrukarfamiljen krävs inte heller att man i förekommande fall gör sig av med ett eget hus.

Vi hemställer att åtgärder vidtas så att lantbrukare kan komma i åtnjutande av hel förtidspension utan att familjen i övrigt slutar arbeta inom lantbruket eller att makar måste flytta isär för att hel förtidspension skall utgå till mannen.

Delpension

På grund av mjölköverskottet kan lantbrukare få en avvecklingsersättning när han försäljer kor och lägger ned mjölkproduktionen. När detta har inträffat är det mycket små möjligheter för honom att erhålla delpension utan avdrag. Det tas inte någon hänsyn till att avvecklingsersättningen också ska ersätta de fasta kostnader lantbrukaren har i form av räntor och avbetalningar på jordbruksfastigheten, ladugård etc.

Avvecklingsersättningen slukas till stora delar av kostnader man har haft för sina kor. Denna ersättning grundar ej sjukpenning. Den innebär dock att möjligheterna till delpension minskar dramatiskt i och med att ersättning

utgår och räknas som en inkomst, som täcker en förlorad arbetsförtjänst.

Detta förhållande borde rättas till och ett annat inkomstbegrepp tillämpas när det gäller dessa lantbrukares möjlighet till delpension.

För lantbrukare finns det idag i likhet med löntagare rätt till delpension. Kravet för att en egenföretagare ska erhålla denna pension är bl.a. en inkomst – och arbetstidsförkortning med minst 50 procent. Det kan ibland vara svårt för en lantbrukare att korta sin arbetstid med 50 procent. I denna grupp på ca 15 000 lantbrukare i åldern 60 till 64 år finns många som söker delpension.

Av deras ansökningar framgår att det är svårt för dem att minska arbetsinsatsen med så mycket som 50 procent. Här saknas regler som skulle underlätta att åstadkomma en arbetstidsminskning som motsvarar vad som är möjligt. Ett slopande av en produktionsgren kan mycket enkelt styrkas genom den inkomst- och arbetstidsminskning som framgår av deklarationen och bokföringen.

Vi hemställer därför om att lantbrukare ges möjlighet till delpension med en arbetstidsminskning enligt samma villkor som gäller för löntagare eller att minska arbetstid och inkomst genom att slopa en produktionsgren såsom en djurbesättning.

Frivillig sjukförsäkring

Många småföretagare och speciellt lantbrukare har ofta låga nettointäkter och därigenom också mycket dålig täckning för inkomstförlust vid sjukdom. Nettointäkten är resultatet efter de avdrag lantbrukaren gör för räntor m.m. och ger ej korrekt besked över den faktiska inkomsten.

Frivillig sjukpenningförsäkring kan tecknas hos försäkringskassan om man är under 55 år och inte har någon inkomst som gundar rätt till sjukpenning om minst 60 kronor per dag.

Denna frivilliga försäkring upp till 60 kronor/dag kan även tecknas av lantbrukare.

Det finns behov av en frivillig sjukförsäkring som täcker inkomstförlusten vid sjukdom. Den befintliga frivilliga försäkringen borde därför kunna utökas till ett belopp motsvarande avtalsenlig lön i respektive yrke. Då bör också fastslås att alla måste erlägga avgift för ett belopp motsvarande lägst garantinivån inom föräldraförsäkringen.

Högst skulle ersättning utges med 7.5 gånger basbeloppet om avgift erläggs för detta. Den sjukpenninggrundande inkomsten skall även i fortsättningen vara den deklarerade nettointäkten. Den frivilliga sjukförsäkringen skall kunna tecknas och fylla ut mellan nettointäkt och 7.5 x basbeloppet. Denna försäkring skall utbetalas och administreras av försäkringskassan.

Livräntor, förtids- och delpensioner för egenföretagare

Arbetskadeförsäkringen ger ersättningar på grund av arbetsskada vid sjukdom och vid bestående nedsättning av arbetsförmågan samt vid dödsfall. Är någon sjuk på grund av arbetsskada har man under den s.k. samordnings-tiden, dvs. i regel till och med den 90:e dagen efter skadedagen, rätt till

sjukpenning och andra ersättningar som vid annan sjukdom. Denna ersättning betalas ut från sjukförsäkringen.

Om arbetsförmågan är nedsatt med minst hälften får man efter samordningstidens slut ersättning som i princip täcker hela inkomstbortfallet.

Om så arbetsförmågan är fortsatt nedsatt efter två år efter skadetillfället tillkommer rättighet att erhålla livränta. Livräntan ger ersättning för hela den inkomstförlust som blir följderna av skadan.

Arbetsförmågan måste vara nedsatt med minst en femtondel för att man skall få livränta. Livräntans storlek grundas på ett livränteunderlag som utgörs av vad den sjukpenninggrundande inkomsten skulle ha utgjort då livräntan ska utgå eller den inkomst som skulle ha utgjort sjukpenninggrundande inkomsten om försäkringskassan känt till samtliga förhållanden.

Detta gäller för en arbetstagare som får sin lön från en arbetsgivare.

För egenföretagare kan dessa regler ställa till med stora problem som helt spolierar dennes möjligheter att erhålla en livränta som täcker inkomstförlusten. Orsaken till denna situation kan vara att en lantbrukare med skogskonto tar ut pengar ur kontot i nära anslutning till bedömningstillfället för livränta.

Livräntan är skillnaden mellan den sjukpenninggrundande inkomsten före och efter skadan. Visar nettointäkten inget inkomstbortfall blir det ingen livränta.

I dessa fall borde en bedömning för erhållande av livränta grundas på ett annorlunda inkomstbegrepp och med en annan bedömning som tar hänsyn till det faktiska förhållandet. I många fall erhåller inte denna yrkesgrupp livränta på grund av reglernas utformning som inte tar denna hänsyn.

Hemställen

Med stöd av det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar hos regeringen begära en översyn av reglerna inom livränteområdet för egenföretagare,
2. att riksdagen beslutar hos regeringen begära en översyn av reglerna om förtidspension för egenföretagare,
3. att riksdagen beslutar hos regeringen begära en översyn av reglerna om delpension för egenföretagare,
4. att riksdagen beslutar hos regeringen begära att en möjlighet införs till en frivillig sjukförsäkring för egenföretagare.

Stockholm den 25 januari 1989

Karin Israelsson (c)

Ulla Tillander (c)

Kersti Johansson (c)

Rosa Östh (c)

Rune Backlund (c)